

Bruselj, 22. september 2023
(OR. en)

13168/23

SOC 619
EMPL 441
EDUC 359
ECOFIN 897
DIGIT 187

DOPIS

Pošiljatelj:	predsedstvo
Prejemnik:	Odbor stalnih predstavnikov/Svet
Zadeva:	Evropski semester 2023: Vpliv novih tehnologij na trg dela: na poti k pravičnemu digitalnemu prehodu – orientacijska razprava

V prilogi vam pošiljamo dopis predsedstva na navedeno temo, ki bo podlaga za orientacijsko razpravo na seji Sveta (EPSCO) 9. oktobra 2023.

Svet EPSCO (zaposlovanje in socialne zadeve)

Evropski semester 2023:

Vpliv novih tehnologij na trg dela: na poti k pravičnemu digitalnemu prehodu

Evropska unija in njene države članice se že dolgo soočajo s potrebo po reševanju velikih prihodnjih izzivov, ki so skupni vsem svetovnim gospodarstvom in družbam ter so povezani z zelenim prehodom, digitalizacijo, demografskimi spremembami in depopulacijo dela njihovega ozemlja.

V zvezi z digitalizacijo je Evropski svet v „novi strateški agendi za obdobje 2019–2024“¹ navedel, da se bo digitalna preobrazba v prihodnjih letih še naprej pospeševala in da bo imela daljnosežne posledice ter da je treba naše politike oblikovati tako, da bodo odražale naše družbene vrednote, spodbujale vključenost in bodo še vedno združljive z našim načinom življenja.

Ob upoštevanju tega je Komisija leta 2020 v svojem sporočilu „Oblikovanje digitalne prihodnosti Evrope“² napovedala, da se je pripravljena osredotočiti na tri ključne cilje za zagotovitev, da bodo digitalne rešitve Evropi pomagale na poti k digitalni preobrazbi, ki spoštuje naše vrednote: tehnologijo, ki deluje za ljudi, pravično in konkurenčno gospodarstvo ter evropsko pot k digitalni preobrazbi, ki še dodatno krepi naše demokratične vrednote, spoštuje naše temeljne pravice in prispeva k trajnostnemu, podnebno nevtralnemu ter z viri gospodarnemu gospodarstvu.

Digitalni prehod in njegov vpliv na zaposlovanje, na spretnosti, ki jih potrebujejo podjetja in delavci, ter na delovne pogoje in delovna razmerja je velik izziv za politike zaposlovanja, dela in socialne zaščite ter socialni dialog.

Digitalizacija prinaša korenito preobrazbo načina proizvodnje blaga in zagotavljanja storitev. Čeprav je iluzorno misliti, da lahko nove tehnologije v celoti nadomestijo ljudi, vse večja avtomatizacija procesov vodi v pojav nekaterih novih poklicev, popolno preobrazbo drugih in izginotje številnih, ki so zastareli oziroma niso več potrebni.

¹ Sklepi Evropskega sveta, 20. junij 2019.

² Sporočilo „Oblikovanje digitalne prihodnosti Evrope“, 19. 2. 2020 (dok. COM(2020) 67 final).

Tehnološka revolucija lahko ustvari nove zaposlitvene možnosti in odpravi obstoječe vrzeli v udeležbi na trgu dela. Samo na področju umetne inteligence (UI) in robotike naj bi bilo na primer v naslednjih petih letih ustvarjenih 60 milijonov novih delovnih mest po vsem svetu³. Če se bodo izvajali ukrepi politike, ki učinkovito odpravljajo digitalni razkorak, lahko digitalizacija koristi tudi podeželskim in izoliranim območjem, ki so še posebej dovzetna za posledice staranja družbe in depopulacije.

Poleg tega ima digitalizacija znaten vpliv na pravico do vključujočega in kakovostnega izobraževanja, usposabljanja in vseživljenjskega učenja iz načela 1 evropskega stebra socialnih pravic. Zaradi digitalnega prehoda je bolj kot kdaj koli prej potrebno pridobivanje in nadgrajevanje digitalnih spretnosti, da bodo lahko vsi državljani in državljanke polno udeleženi v družbi, pa tudi, da se bodo lahko podjetja ter delavci in delavke uspešno prilagajali spremembam na trgu dela.

V sklepu o evropskem letu spretnosti⁴ je izpostavljeno, da je v EU za več kot 90 % poklicev potrebna osnovna raven digitalnega znanja, medtem ko približno 42 % državljanov in državljanek Unije, tudi 37 % delavcev in delavk, ki štejejo med njeno delovno silo, nima osnovnih digitalnih spretnosti.

Ukrepi na ravni EU ter na nacionalni, regionalni ali lokalni ravni, sprejeti za doseganje ciljev iz navedenega sklepa, bi morali prispevati k doseganju ciljev EU za leto 2030, opredeljenih v akcijskem načrtu za evropski steber socialnih pravic. To vključuje zlasti dejstvo, da bi se moralo vsako leto vsaj 60 % vseh odraslih udeležiti usposabljanja in da bi moralo imeti vsaj 80 % oseb, starih od 16 do 74 let, osnovne digitalne spretnosti, ki so predpogoj za vključevanje in udeležbo na trgu dela in v družbi digitalno preoblikovane Evrope.

Poleg tega je vse pomembnejši vpliv uporabe umetne inteligence na delovne pogoje in pravice delavcev. Čeprav lahko uporaba sistemov umetne inteligence delavcem in delavkam ter podjetjem prinese številne koristi, prinaša tudi izzive, na primer kadar podjetja svoje vodstvene in organizacijske pristojnosti prenesejo na algoritme, s čimer se poveča njihova zmogljivost nadzora.

³ Sporočilo „Močna socialna Evropa za pravičen prehod“ (dok. ST 5353/20).

⁴ Sklep (EU) 2023/936 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 10. maja 2023 o evropskem letu spretnosti (OJ L 125, 11.5.2023, p. 1)

Osrednji vidiki delovnih razmerij in delovnih pogojev, kot so zaposlovanje in izbor, dodeljevanje nalog in ocenjevanje uspešnosti na delovnem mestu, poklicno napredovanje ter prenehanje pogodb, so vse pogosteje poverjeni avtomatiziranim sistemom odločanja.

Uporaba teh avtomatiziranih sistemov lahko koristi delavcem in delavkam, na primer tako, da poveča njihovo produktivnost, spodbuja vključevanje ali okrepi varnost na delovnem mestu. Hkrati lahko predstavlja precejšnja nova tveganja, kot je pristranskost algoritmov, ki lahko spodkopljejo temeljna načela in pravice na delovnem mestu. Pripomorejo lahko k diskriminaciji na podlagi invalidnosti, rase ali narodnosti, vere ali prepričanja, spola, starosti ali spolne usmerjenosti, kar je v nasprotju s cilji Unije enakosti⁵.

Politike zaposlovanja in trga dela morajo nuditi zadostna jamstva za ustrezno, pošteno in učinkovito odzivanje na te stvarnosti, pri čemer je treba zagotoviti, da tehnološki razvoj spremljajo ustrezni delovni pogoji, varstvo dela in socialna zaščita. Zato bi moral umetno inteligenco in uporabo algoritmov nadzirati človek, spodbujati pa bi bilo treba tudi digitalizacijo, ki delavcem in delavkam koristi ter obenem spoštuje njihove individualne in kolektivne pravice.

Nekatere države so na primer sprejele zakonodajo, po kateri imajo podjetja dolžnost v zvezi z algoritemsko preglednostjo in obveznost, da predstavnike delavcev obveščajo o njeni uporabi pri organizaciji dela.

Pri uporabi tehnologij na delovnem mestu je treba zagotoviti socialno pravičnost, vključevanje, enakost, pravice delavcev ter zdravje in varnost. Na enak način, kot zagovarjamo, da mora biti zeleni prehod pravičen, mora biti v skladu z evropskim stebrom socialnih pravic ter evropsko deklaracijo o digitalnih pravicah in načelih cilj naših javnih politik pravični digitalni prehod⁶. To pomeni, da bi bilo treba zagotoviti priložnosti za razvoj gospodarske dejavnosti in izboljšanje kakovosti zaposlovanja in delovnih pogojev ter preprečiti negativen gospodarski in socialni vpliv na pravice delavcev.

⁵ Pregled zakonodaje in pobud EU proti diskriminaciji je na voljo na: [Unija enakosti \(europa.eu\)](https://european-council.europa.eu/media/en/press-communications/infographic/Pages/2020/06/01/unia-enakosti.aspx)

⁶ [Evropska deklaracija o digitalnih pravicah in načelih | Oblikovanje digitalne prihodnosti Evrope \(europa.eu\)](https://european-council.europa.eu/media/en/press-communications/infographic/Pages/2020/06/01/evropska-deklaracija-o-digitalnih-pravicah-in-načelih.aspx)

V okviru evropskega semestra se redno poudarja potreba po reformah in naložbah, ki podpirajo digitalni prehod. V letnem pregledu trajnostne rasti za leto 2023 so bili taki ukrepi opredeljeni kot bistveni za okrepitev gospodarske baze EU ter spodbujanje ustanavljanja podjetij in podjetništva, pri čemer bi bilo treba odpraviti vrzeli v digitalnih spretnostih, kar je poseben izziv, ki ga je treba obravnavati za krepitev pravičnosti in konkurenčnosti.

Pri takem pravičnem digitalnem prehodu imajo ključno vlogo socialni partnerji. Tristranski in dvostranski socialni dialog ter kolektivna pogajanja na vseh ravneh so ključna orodja za analizo, opredelitev in izvajanje politik, ki so v celoti prilagojene potrebam delodajalcev ter delavcev in delavk.

V tej zvezi naj ministri in ministrice razmislijo o naslednjih vprašanjih:

- Katere nove pobude bi lahko uvedli na ravni EU za spremljanje in obravnavanje vpliva novih tehnologij na zaposlovanje, spretnosti, pravice delavcev, delovne pogoje, delovna razmerja in socialne pravice?
- Kako lahko dosežemo pravičen digitalni prehod? Kako lahko evropski semester pomaga državam članicam pri sprejemanju ustreznih ukrepov? Kakšna je vloga tristranskega in dvostranskega socialnega dialoga?
